

Anders P. Petersen, www.parrhesia.no

Dette innlegget omtaler forhold lektor Simon Malkenes ved Ulsrud videregående skole har gått ut med. Han vil gjøre oppmerksom på at det er ganske vanskelig å drive undervisning, fordi mange elever ikke klarer å tilpasse seg undervisningssituasjonene. Etterspillet av Malkenes ytring foregår i disse dager, og er altså tema her. Den trekker linjer til antikkens demokratitenkning og demokratiets grunnlag, fri tale og offerstatus.

Bilde: Sannhetssigeren Thersites får bank av Odyssevs for å ha fornærmet kongen; «Iliaden», Homer.

«Oppegående demokrater»:

I disse dager seiler lektor Simon Malkenes opp som den nye «nasjonalvarsleren» her i landet. Han har blitt rammet av den samme frustrasjon og samvittighet som også andre har gått ut offentlig, for å gi beskjed om forhold de ikke klarer å sitte inne med.

Bakgrunnen for å si sin mening i risiko er alltid de samme: Opplevelsen av urett, man får ikke gjort jobben sin, om ineffektivitet og svinn, for å melde om mobbing og trakassering, om maktmisbruk, og forbedringspotensiale.

Alle vi oppegående demokrater -det vil si- vi som forstår at forbedring noen ganger «rammer» noen, reagerer med mangel på tillit til at fornuften kan seire hvor forbedringsinnspill angripes.

Vi tenker at saklighet i normale tilfeller er viktigere enn å ta hensyn til dem eller de som utsettes for kritikk, om kritikken er relevant. Vi bør ha tillit til Simon Malkenes og hans erfaringer, og slik se om det er grunnlag for forbedringer i "systemet".

Malkenes i Dagsnytt atten, 1.innslag:

<https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/NNFA56030518/05-03-2018#t=45s>

Gode demokrater er noen ganger i en vanskelig situasjon fordi verdier støter mot hverandre. Det er særlig fire forhold som gjør det vanskelig. 1) Vi er oppdratt til å -ideelt sett- si vår mening. 2) Vi ønsker ikke å skape problemer, men være lojale mot systemet vi er en del av. 3) Vi ønsker ikke å støte noens ære, verdier, tro og person. 4) Vi er opptatt av forbedring, og får dårlig samvittighet om vi ikke gir beskjed, og føler oss feige.

De fleste av oss velger den enkleste løsningen og tier stille, og inntar posisjon som en slave. Fornuftsfølelser må undertrykkes fordi det gjør syk å være i dem for lenge. Vi slutter å engasjere oss, tier stille, og gleder oss til ferien. Noen må også ha sykemelding i stedet for å ytre seg. Ytringsfrihet koster egenverd, helse og livskvalitet.

Simon Malkenes har varslet om bekymring i skolen som kan relateres som brudd på Opplæringslovens §9A-3.

§ 9A-3. Det psykososiale miljøet

Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Målet er altså det samme mål som Malkenes har.

Den neste setning fra samme paragraf er grunnlag for å *rette kritikk* mot Malkenes, da elevene føler seg krenket.

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn

Utdanningsdirektør i Oslo, Astrid Søgner, Aftenposten
19.04.18.

«Skolen plikter å undersøke saken hvis den får mistanke om eller kjennskap til at noen som arbeider på skolen, utsetter en elev for krenkelsers. Det spiller ingen rolle om det er en eller flere elever det gjelder. Elevene er tatt på alvor av skolen. Dessverre blir de negativt omtalt i deler av kommentarfeltene og i sosiale medier, hvor de mistenkeliggjøres og omtales respektløst. Det opplever vi som har ansvar for elevene, som svært trist».

Malkenes blir overgriper da han ytrer seg, og saken synes absurd. A. Søgner trekker inn det «svært triste» som en konsekvens av reaksjoner i kommentarfeltene. Det som virkelig er trist er at kommentarfeltene skal styre hva som kan og ikke kan diskuteres. A. Søgner uttrykker her et føleri som trekker saken bort fra sakligheten, en mulig bevisst «korrekt» strategi.

Malkenes har ikke hengt ut noen, bortsett fra å snakke om klassen sin, hvor de i klassen kan kjenne hverandre igjen ut fra hvem som laget prompelyder, og diverse undervisningsødeleggende oppførsel. Han tok eksempel fra en time, en dag. Hvordan står det egentlig til på mange skoler?

Hans hovedpoeng er at skoler med lavest krav til poengsum for inntak av elever også har de «svakeste» elevene. De sitter år etter år med en elevmasse de ikke har midler og kompetanse til å håndtere. Disse barna er et symptom på bakenforliggende årsaker som ligger på det politiske nivå. «Politikk og skole» vet om dette, men ingenting skjer. Er det folk som Søgner som skaper disse ofre? "Fritt skolevalg" er i realiteten for mange å få ødelagt muligheten for læring fordi "svake" elever går på de samme skolene.

Ansvar

Når barn blir eldre, uten å ha fått internalisert gode holdninger hverken i skolen eller hjemme, som respekt for andre, andres læring, for lærere, og i så måte en demokratisk fornuftsbasert kultur, så blir resultatet mennesker som har en frihet de ikke forstår. De opplever grenseløshet, og at de kan gjøre som de vil uten konsekvenser. Og det er jo riktig.

I stedet for at man nå kan løfte denne saken og spørre hva som går galt i skolen på en saklig måte, så blir fokuset dessverre at elevene opplever seg som ofre. Men, hvem har egentlig skyld i det? Det er i utgangspunktet ikke barna det er noe galt med. Barn er barn. Når de blir voksne, så får de større ansvar for egne holdninger og handlinger. Det er jo fremtiden for barna som er skolens mål. Så, hva kan gjøres for å forbedre systemet som beskrives? Skal de

unge klage, så må det være fordi de i skoleår ikke er blitt slik at de klarer å holde roen. Kanskje de retter en kritikk mot egne hjem om foreldre ikke har fulgt opp barna sine i oppveksten. Retter de denne kritikk, så synes de fornuftig med vilje til endring.

Om ikke elevene oppfører seg skikkelig, så får de begynne å oppføre seg skikkelig, slik at §9A-3 kan bli en realitet. Dette kan forventes hvis de evner det. Om de ikke evner det så bør det være et poeng å høre på Malkenes. Han forteller om at uro er strategier for å ikke avsløre at de ikke behersker skolen. De som jobber i skolen forplikter å fortelle om dette.

Fornuft, forbedring og fri tale.

I demokratiet skal man arbeide for fornuft, forbedring og fri tale. Den frie tale er selve utviklingsmetoden. Denne metode skiller seg fra «samfunnslimet» man bruker i alle andre samfunnstyper. I andre samfunnstyper «satser man» på sterkt lederskap, autoritære organisasjonsmodeller, diktaturer og tyranni, og autoriteter i tradisjon og religion. I slike kulturer er ære sterkt forbundet med krenking. Kritiseres man, så krenkes eller «trues» man. Flertallet av elevene ved skolen Malkenes arbeider på er minoritets elever. Er det en faktor for å forstå problemet i seg selv, eller henger det sammen med hvor elevene bor? For å finne ut av dette er det fint at elevene har kraften til å ytre seg, og Malkenes forteller eksempler om hvordan noen har det hjemme. Malkenes virker å ha oppriktig sympati for elevene. Demokratiets byråkrati er paradoksalt nok også preget av tyranni, da man må passe på å ikke ytre seg så man blir en trussel mot øvrighet og harmoni. Malkenes representerer en trussel.

Fri tale og medvirkning

Utviklingen av demokratiet i antikken var basert på å gjøre et skarpt skille mellom disse to «former» for kulturer. Man ønsket ikke en autoritær ledelse og frykttkultur, og utnyttelseskultur, men en kultur hvor folk kunne delta og slik utbygge dette helt nye samfunn. De visste ikke hva resultatet ville bli. Vel, vi høster fremdeles av dem.

Det samme var bakgrunnen for den franske revolusjon, og her i landet hvor man etter 1814, etter nærmere hundre år med elitistisk embetsmannsstat, fikk stemmerett for vanlige menn og kvinner. Nå står vi igjen i en tid hvor vi ser det idiotiske i at mennesker ikke skal kunne ytre seg fornuftig om ting som angår oss alle. Vi er som kultur i en gryende demokratifølelse, hvor gammel ineffektiv, ideologisk, system-tyngende lojalitet bør kastes på skraphaugen.

Varsling er i demokratisk sammenheng juss og et idiotisk begrep som burde være unødvendig, men som dessverre ikke er det. En oppsigelsesgrunn av Simon Malkenes kan bli at han skaper uro i klassen og i skolen, ved at han skaper debatt, eller enda sørgeligere; at han skaper ofre. Makten ønsker sjeldent debatt. Den ønsker ro, taushet og lojalitet.